

LELKEK BŰVÖLETÉBEN EL DÍA DE MUERTOS

▷ SZÖVEG ÉS KÉP: AMBRUS GERGELY

Körbevesz a tömeg. Órák óta visít a fülembe a banda trombitáinak hangja, ereimben visszhangzik a dobok lüktetése, a levegő fülledt és sűrű a táncosok lihegésétől. Hajnali 4 óra van, és még mindig fáradhatatlanul halad a menet a comparsa (a banda és a jelmezes táncosok egyvelege) után – tízpercenként megállva, hogy egy-egy háznál tiszteletüket tegyék. San Agustín Etlában járok, a legfontosabb mexikói ünnep, a Día de Muertos záróeseményén

OFRENDA

HAGYOMÁNYOS OLTÁR EGY OAXACAI ÜZLETBEN. A FELSŐ POLCOKON ELHELYEZETT KENYEREK, GYÜMÖLCSÖK, ITALOK AZ OFRENDA, AZAZ A VISSZATÉRŐ SZELLEMEKNEK SZÁNT AJÁNDÉKOK RÉSZEI. EGYETLEN OLTÁR SEM LEHET TELJES A CEMPASÚCHIL, AZAZ A KÖRÖMVIRÁG VIRÍTÓ NARANCSSÁRGA SZÍNE NÉLKÜL.

A világ számos részén a katolikus hagyománynak megfelelően november 2-án, a Mindenszentek utáni napon emlékeznek meg a halottakról. Európában többnyire – magyar szokásainkhoz hasonlóan – a legfontosabb szertartás a sírok gondozása, rendbetétele. Mécseseket, gyertyákat gyújtva gondolunk az elhunytakra, a temetőket este millió gyertyaláng pislákoló fénye világítja meg. Szomorú ünnep ez...

Gyökeresen más azonban a kép, ha mindez Mexikóban ér minket! A spanyol hódítók által – sokszor véres áldozatok árán – meghonosított katolikus vallás az indiánok lakta Újvilágban számtalan változáson, átalakuláson ment át. Errefelé a halottakra való emlékezés az év legfontosabb szertartása, amely akár többhetes ceremóniasorozat is lehet. Persze Mexikó különböző régióiban is eltérőek a szokások és a rítusok. Abban azonban egybehangzóak a vélemények, hogy a legérdekesebb és legeredetibb az ünnep a javarészt a mai napig indiánok által lakott, misztikus és távoli Oaxaca (ejtsd: va-ha-ka) tartományban...

A HALOTTAK EMLÉKE

Ahhoz, hogy megérthessük a Día de Muertos ceremóniáit, évszázadokkal kell visszaforgatnunk az idő kerekét. Oaxaca a múltban számos indián kultúra otthonául szolgált, amelyek közül a mizték és zapoték volt a legfontosabb. Az azték uralom errefelé csupán fél évszázadig tartott, amely a spanyol hódítók 16. századi, javarészt harcok nélküli érkezésekor

A CIKK MEGJELÉNÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ STA TRAVEL
STATRAVEL.HU

GYERTYÁK ÉS VIRÁGOK

A SÍROK GYÖNYÖRŰ FELDÍSZÍTÉSE AKÁR EGY NAPIG IS ELTARTHAT. ESTE A MEGHITT EMLÉKEZÉS CSÖNDJÉT ÁTSZÖVI A TÁVOLI GITÁRSZÓ, AZ ELHUNYTAKNAK SOKAN KEDVENC DALAIKKAL KEDVESKEDNEK

ÁTTŰNÉS

A OAXACAI FÖTÉREN, AZAZ A ZOCALÓN ESTÉNKÉNT TÁNCOSOK FOROGNAK A BANDA ÉLŐ ZENÉJÉNEK DALLAMÁIRA. AHOGY KÖZELEDIK OKTÓBER VÉGE, MIND TÖBBEN SUHANNAK ÁTSZELLEMLŰLVE, FEHÉRRE FESTETT ARCCAL

ért véget. Napjainkban Oaxaca tartományban 17 különböző törzs képviselői élnek, akik a spanyol mellett előszeretettel használják saját nyelvüket. Nem csoda hát, hogy az ősi hiedelmek és rítusok nagy része beépült a mai szertartásokba, ötvöződött azokkal.

A halottak mindig is fontos szerepet tölthettek be az indián vallásokban, hiedelemvilágban, amiről díszes sírhelyek, maszkok, faragások és szobrok tanúskodnak. Az azték kultúrában egy egész hónapot szenteltek a halottak emlékének, illetve a Halottak Királynőjének, aki a modern La Catrina, azaz a halált megtestesítő figura elődjének is számít.

Az elhunytakkal való bensőséges kapcsolat kiállta az idők próbáját. A Día de Muertos azonban távolról sem csupán a halottakra emlékezés ünnepe! Középpontjában az emberek végtelen életszeretete, életöröme áll. Mi sem lehetne távolabb a szenvedésközpontú, középkori katolikus felfogástól! A halottak szellemeit élőként kezelik, akik évről évre visszatérnek, hogy a családdal találkozzanak beszélgetsenek, felelevenítsék életük történeteit, egyenek-igyanak, és végül az egész ünnep hatalmas fiesztába fordulva zárul, a halottakra emlékezvén ünnepelve az élet örömeit.

Az azték kultúrában egy egész hónapot szenteltek a halottak emlékének, illetve a Halottak Királynőjének, aki a modern La Catrina, azaz a halált megtestesítő figura elődjének is számít.

CIPÓ ÉS KOPONYA

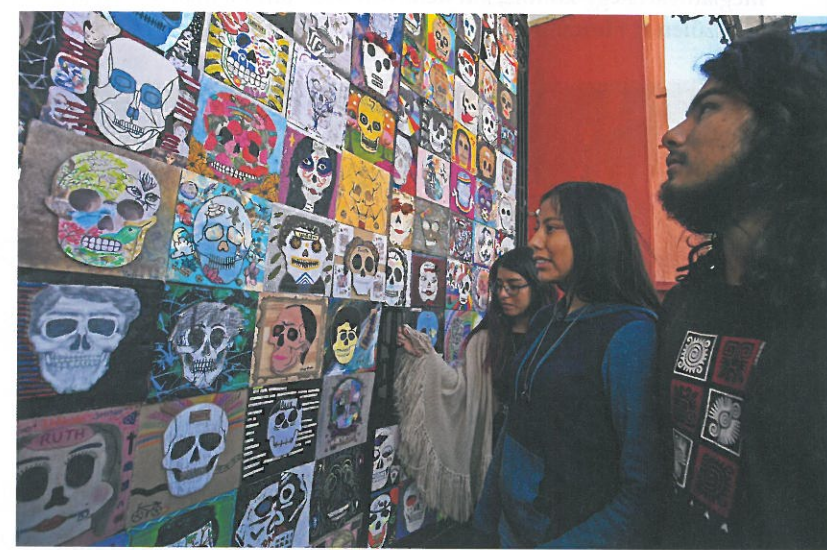
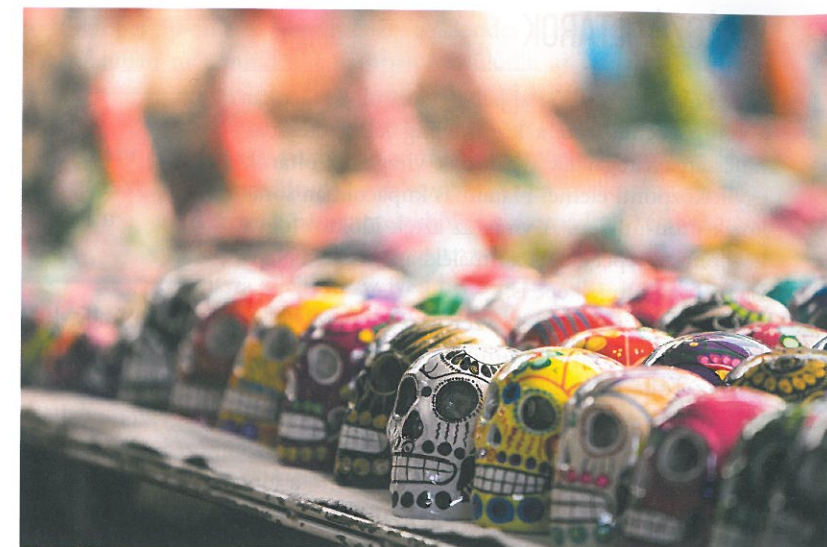
A Día de Muertos fő ünnepe háromnapos, de már október közepétől kezdetét veszi a készülődés. A piacokon megjelenik a csak ilyenkor sült Pan de Muertos, azaz a Halottak Kenyere. Az édeskés, fehér cipóba apró, színes fejfigurákat sütnek, mely lehet fiú vagy lány, férfi vagy nő. Az oltárok egyik elengedhetetlen eleme ez, a túlvilágról érkezők egyik fő elege – de emellett az élők is bőségesen kiveszik részüket a fogyasztásból, hiszen az évben csak ilyenkor kapható ez a finomság. Mexikóban tájegységenként változik a cipó, de még Oaxacán belül is millió fajtájával találkozhatunk.

A halotti kenyerek mellett ugyancsak szembetűnőek a mindenféle színű, méretű és anyagú koponyaábrázolások, a calaverák. Valósággal elárasztják a piacokat, az utcákat és az otthonokat. Európában szinte tabuként tekintünk a koponyákra, riadalommal és félelemmel

ÓRIÁSPAKÁT HELETT FALFESTÉS
ERREFÉLE EZ A MÓDJA A HIRDETÉSNEK!
ITT ÉPP A MESSZE FÖLDÖN HÍRES
SAN AGUSTÍN-I FELVONULÁST
REKLÁMOZZÁK

Az édeskés, fehér cipóba apró, színes
fejfigurákat sütnek, mely lehet fiú
vagy lány, férfi vagy nő.

▷ #HALOTTAK NAPJA #TÚLVILÁG #HALOTTI KENYÉR

CALABERITÁK

A PIACOKON MÁZAS KERÁMIÁBÓL, A HELYI
MŰVÉSZETI ISKOLA KAPUJÁN PEDIG
A DIÁKOK KEZE MUNKÁJÁVAL KÉSZÜLT
KOPONYAÁBRÁZOLÁSOK SORAKOZNAK

Mindenki színes kerámiából készült
koponyákat rak a polcokra.
A legkifinomultabbak a piacokon
hatalmas gúlákban álló, cukorból
készült, egyedi koponyaábrázolások.

kevert távolságtartással nézzük. Kevesen vannak, akik koponyákkal díszítik fel otthonaikat... Nos, Mexikóban épp ellenkezőleg: ilyenkor mindenki színes kerámiából készült koponyákat rak a polcokra. A legkifinomultabbak a piacokon hatalmas gúlákban álló, cukorból készült, egyedi koponyaábrázolások. Ezekből sokan névre szóló példányt rendelnek, de emellett látni fából, a híres fekete mázas barro negro kerámiából, magvakból vagy épp csokoládéból készített darabokat is.

A koponyakultusz már évezredek óta jelen van, de a modern időkben José Guadalupe Posada 1910–1913 között készült rézkarca, az eredetileg gúnyrajznak indult La Calavera Catrina (Az Elegáns Koponya) vált a szimbólumok alapjává. (No meg a rengetegféle arcfestés: ahogy közeledik a hónap vége, úgy sűrűsödik az utcákon a fél vagy egész arcukat kifestett emberek áradata...)

#KOPONYAKULTUSZ #MEXIKÓ ◁

VIRÁGZÓ OLTÁROK

Aztán október utolsó napjaiban előzőnli a piacokat a cempasúchil, azaz a körömvirág jellegzetes narancssárga virága. Ez a halottak virága, az oltárok egyik központi eleme. Hatalmas kupacokban sorakozik úton-útfélen. A virág az azték időktől fogva központi szerepet játszik a rituálékban, hiszen a Napisten, Tonatiuh jelképe is.

Az ősi azték mítosz szerint egy fiatal szerelmespár, Xóchitl és Huitzilin gyakran kirándult egy közeli hegytetőre, ahol virágokat áldoztak Tonatiuhnak. Amikor aztán háború tört ki, Huitzilin csatlakozott a sereghez, és elesett. A megtört Xóchitl még egyszer, utoljára felmászott a hegytetőre, és könyörgött a Napistenhez, hogy újra láthassa párját. Mivel Tonatiuh megkedvelte a lányt, egy meleg napsugarat küldött felé, és gyönyörű, aranszínű virággá változtatta – ez a cempasúchil, azték jelentése szerint a húszszirmú virág. Ezt hamarosan meglátogatta egy kolibri, aki nem volt más, mint a madár formájában újjászületett Huitzilin...

A virág az azték időktől fogva központi szerepet játszik a rituálékban, hiszen a Napisten, Tonatiuh jelképe is.

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
AMBRUS GERGELY

TREND FM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

KERESZT A FÖLDÖN

A MAZUNTEI ISKOLÁBAN OKTÓBER 31-ÉN NINCS TANÍTÁS. MINDENKI AZ OSZTÁLYONKÉNT ÁLLÍTOTT OLTÁROKAT CSINOSÍTJA, NAGY MŰGONDDAL

▷ #OLTÁRDÍSZÍTÉS #HALOTTKULTUSZ #SZELLEMVILÁG

Október 30-án este Mazuntéban, a Csendes-óceán partján fekvő kis halászfaluban már mindenki nagyban készülődik az ünnepre. Pablo, a helyi pék éjt nappallá téve süti a Pan de Muertót, miközben patakokban folyik róla az izzadság. A házak előtt nagy kupacokban virít a körömvirág, pálmalevelek és cukornádrudak sorakoznak, készen az alkotásra. Az oltár keretét a pálmalevelekből és cukornádból készített, íves kapu adja; a hiedelem szerint ezen keresztül érkeznek vissza a lelkek. Az íven belül polcok sorakoznak: felül a

Néha még szappant és törülközőt is kikészítenek, hogy a visszatérők le tudják mosni az út porát.

CSENDES ELŐKÉSZÜLET

A CEMPASÚCHIL, AZAZ A KÖRÖMVIRÁG NARANCSSÁRGÁ KUPACÁBÓL KÉSZÜL AZ OLTÁR ÍVES KAPUJA A MAZUNTEI REYES MALDONADO CSALÁD OTTHONÁBAN

halottakra emlékeztető kis koponyák, díszek, fényképek, emléktárgyak. Alatta a nekik szánt ajándékok, az ofrenda: az elhunytak kedvenc itala, dohányja, gyümölcse, étele, kedvenc fogásai, egy pohár víz és persze az elmaradhatatlan halotti kenyér. Néha még szappant és törülközőt is kikészítenek, hogy a visszatérők le tudják mosni az út porát. Az oltárt virágok tömkelege, gyertyák és mécsesek, valamint a jellegzetes illatú copal fagyantafüstölők teszik teljessé. Semmiből sincs azonban négy darab, hiszen a helyi babona szerint ez a szám a rossz szellemekhez köthető. Az oltár az ünnep központi eleme: nem ritka, hogy szegényebb családok akár egyhavi bevételüket is ennek díszítésére áldozzák!

MEGNÝÍLIK A KAPU

Egy platós teherautóra felkérdezkedve elindulok, hogy a Sierra Madre dzsungellel borított hegyein átkelve estére Oaxaca városába érkezzek. Itt, a Valles Centrales, azaz a Középső Völgy központi részén a legérdekesebbek a szertartások. Megérkezve azonnal belecsöppenek a forgatag közepébe. Akár egy nyüzsgő hangyaboly: mindenütt zenészek, szentek figuráit hordozó menetek, felvonulások, táncoló, démoni jelmezesek. Szinte minden arc kifestett: a Zocalón, azaz a katedrális melletti főtéren 20 pesóért hamar átvarázsolnak bárkit a túlvilágról érkezett szellemmé vagy angyallá. Árusok sokasága próbál rám sózni petárdát, maszkot, gyertyát, illetve az elmaradhatatlan cukorkoponyát. Én inkább a már jól bevált chapulínest, azaz a pirított szöcskét választom esti eledelnek, és a nyüzsgésből nyugalmat remélve a Xoxocotláni temető felé veszem az irányt.

Édes-szomorú hangulat fogad. Minden sír feldíszítve, a családok – akár egy pikniken – étellel és itallal készülnek, és persze a gitárt sem hagyják otthon. Történeteket mesélnek a halottakról, adomáznak és énekelnek, az arra járókat pedig az elhunyt egészségére meginvitálják egy kupica agavepálinkára. Itt van a város apraja-nagyja, millió gyertya lobog,

TÜKÖRCSEREPES JELMEZESEK

A HIRES SAN AGUSTÍN-I MUERTEADA, AZAZ HALOTTI FELVONULÁS FŐ SZTÁRJAI AZ ÜVEGCSEREPEKKEL FELDÍSZÍTETT TÁNCOSOK. AZ EGÉSZ ÉVBEN KÉSZÍTETT, CSINOSÍTOTT, AKÁR 10 KG SÚLYÚ JELMEZ VISELÉSE NAGY MEGTISZTELTETÉS

Akár egy nyüzsgő hangyaboly: mindenütt zenészek, szentek figuráit hordozó menetek, felvonulások, táncoló, démoni jelmezesek.

HORROR ÉS HARMÓNIA

KI-KI VÉRMECSKLETÉNEK MEGFELELŐ JELMEZT ÖLT AZ ESTI FIESZTÁRA. A GYENGÉBB IDEGZETŰEKNEK NEM ÁRT ÓVATOSNAK LENNI!

A háziasszony az elhunytak kedvenc ételét készíti el, az asztalra teríték kerül, mindenki számára, akire megemlékeznek.

a túlvilági lelkeknek utat mutatva. Hamar beszélgetésbe elegyedik Ramírez Hernándezzel, aki barátaival együtt épp felesége sírjánál éneklí kedvenc énekeit. Egész éjszaka járkák a családhoz tartozó sírokat, nosztalgiával idézve vissza a szép emlékeket, és aztán együtt nótáznak és koccintanak az elhunytak tiszteletére...

A hagyomány szerint október 31-én éjféltkor megnyílik a Mennyei Kapu. Elsőként a gyermekek érkeznek: november 1-je az ő napjuk, a Día de los Angelitos, az Angyalkák Napja. A háziasszony az elhunytak kedvenc ételét készíti el, az asztalra teríték kerül, mindenki számára, akire megemlékeznek. Másnap, november 2-án, a Día de los Muertos-on a felnőttek tesznek látogatást. Újfent megismétlődik az előző napi rituálé, a felnőttek kedvenc italát is beszerezik, és az oltárra helyezik. A nosztalgikus hangulatból azonban hamar kiragad minket az utca zaja! Este indul ugyanis a Muerteada, a felvonulás. Elöl a rezesbanda, mögöttük pedig a rémisztő jelmezbe öltözött táncosok, akik hajnalig pörögnek, és szinte önkívületbe esve teremtik meg a túlvilággal a kapcsolatot – akárcsak az évezredek indián ünnepek idején. A leghíresebb felvonulás az Etna vidéki, ide indulok hát.

TÁNC AZ ÖNKÍVÜLETIG

San Agustín Etla jellegzetes, poros, eldugott kis falu a hegyek lábánál. Az év 355 napján nem sok minden történik. Késő délután érkezem. A javarészt bádoviskók között csak a szél füttyül. Sehol egy lélek. Aztán egyszer csak a távolból trombitaszó érkezik. Megindulok a zene irányába, utolsó mentsváram felé. Egy viskó udvarába lépve a San Agustín-i bandába futok: a fúvószenekar tagjai gyakorolnak, körben a családok, kutyák, tyúkok. Leültenek, kezembe nyomnak egy sört, elélem kerül egy tál étel. Büszkén mutogatják a ház oltárát: persze nyilatkoznom kell, hogy még sosem láttam ennél szebbet. A társaság közepontjában a nagy tiszteletű zenészek. Nem véletlenül: ma ők a sztárok, a helyi hősök, akik egész éjszaka menetelni fognak, hogy aztán reggel a két szomszédos falu, San José és Vista Hermosa rezesbandájával és jelmezeseivel versenyre kelve eldöntsék, melyik comparsa bizonyul idén a legjobbnak.

Amint a Nap lemegy, a banda megvacsorázik, majd a bábázkodóknak is jut egy kondér leves. Egy pillanatra csöndbe borul az udvar: mindenki magába mélyed, és a szeretteire gondol. Amikor aztán leteszik a kanalakat,

Egy pillanatra csöndbe borul az udvar: mindenki magába mélyed, és a szeretteire gondol. Amikor aztán leteszik a kanalakat, beindul a muzsika!

FÁRADHATATLANUL

A MENET BEJÁRJA AZ EGÉSZ FALUT, HAJNALHASADTÁIG RÓVA AZ UTCÁKAT, KÖVETVE A ZENEKART ÉS A PETÁRDÁSOKAT

A hiedelem szerint a csengők hangja utat mutat a szellemeknek, míg a tükrök és ijesztő jelmezek távol tartják a boszorkányokat.

A KÖR KÖZEPÉN

A REZESBANDA ELSŐ SZÁMA A VEZETŐNEK SZÓL, AKI LEVETT KALAPPAL, MEGILLETŐDVE INDÍTJA ÚTJÁRA A ZENÉSZEKET

csendes időszakok alatt pedig a jelmezesek ironikus vagy gúnyos jeleneteket játszanak el a helyiek életéből. Persze e szünetekben a helyiek többsége inkább a sörösbódék felé veszi az irányt. Aztán egy újabb petárdarobbanás, és indulhat újra a tánc! Pörgő tűzijátékok, petárdák, visító sípok, kereplők, mindenütt félelmetes, maszkos emberek, vagy épp pikk dámára festett lányok. Lassan mindenkit magába szippant a hangulat, a fülsértő muzsika már az ereinkben lüktet, és így megy ez mindenkivel hajnalhasadtáig.

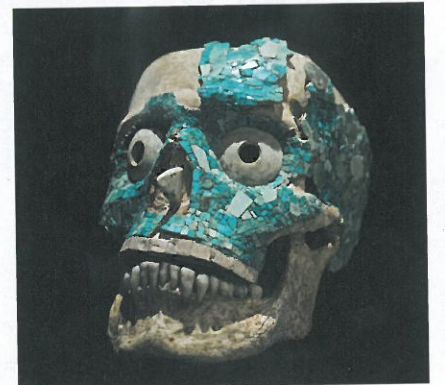

CATRINÁK

NOVEMBER 2-ÁN REGGEL MÁR CSAK A PAPÍRMASÉ
CSONTVÁZAK NÉZELŐDNEK AZ UTCÁN

A barátságos versenyt reggelre természetesen San Agustín nyeri: egy egész éven át ugrathatják szomszédjaikat, hogy már megint jobbnak bizonyultak náluk! A fáradt tömeg szétszéled, mindenki sajgó lábbal és dobhártyával indul útnak. Visszakeveredek Oaxaca városába, és annyi időm még épp akad, hogy beugorjak a helyi múzeumba. Egy díszes sírleletet keresek, amelyet 1931-ben talált Alfonso Caso expedíciója a közeli Monte Albán hegyen, ahol i. e. 500–i. sz. 1000 között Mezoamerika egyik legnagyobb államának vallási központja állt. A sír egy arisztokrataház belső udvara alatt húzódott, és valószínűleg szentélyként szolgált.

A különféle ékszerek, talak, fémtárgyak között végighaladva, a terem végén megpillantom azt, amiért jöttem: egy másfél évezredes, türkizmozaikkal bevont miztékkoponyát, szeme és orra helyén márványberakásokkal. Kérdő tekintettel néz körbe, értetlenül szemléli a mai világot. Sok minden változott a szentélybe kerülése óta: vallások, kultúrák, civilizációk tűntek fel és buktak el. Mégis, egy- valami örök: a természet körforgása, az élők és holtak ősi kapcsolata, az elmúltak emlékének ápolása és ünneplése, amely különös, sokszínű és egyedi harmóniát teremt e misztikus, távoli vidéken.

A MONTE ALBÁN-I 7. SZÁMÚ SÍRLELET TÜRKIZZEL
BORÍTOTT KOPONYÁJA

AMBRUS GERGELY
MATEMATIKUS, BARLANGÁSZ, FOTÓS.
KEDVENC TÉMAI A FÖLD ALATTI
VILÁG, AZ EXPEDÍCIÓK, ILLETVE
A TÁVOLI KULTÚRÁK BEMUTATÁSA

A CIKK ELKÉSZÜLÉSÉT A CANON MAGYARORSZÁG TÁMOGATTA